

Ohjausdokumentti lääkehoidon toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa

Tämän dokumentin tarkoituksena on ohjata ja linjata lääkehoidon toteutusta varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa laadittaessa kuntakohtaisia sekä lapsikohtaisia lääkehoitosuunnitelmia. Jatkossa termillä ”varhaiskasvatus” tarkoitetaan kaikkia päivähoitomuotoja.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue on laatinut kuntien käyttöön lääkehoitosuunnitelman mallipohjan liitteineen, jota kunta voi halutessaan hyödyntää. Varha ei edellytä kuntakohtaisen lääkehoitosuunnitelman hyväksyttämistä lääkärin toimesta. Jos kunnalla on käytössä ilman Varhan mallipohjaa laadittu lääkehoitosuunnitelma, tulee sen yhteneväisyys tämän ohjauksen ja Varhan mallipohjan kanssa varmistaa. Lisätietoja saa tarvittaessa Varhan perhekeskuksesta: Läntinen perhekeskus: Monica Mäenpää, Keskinen perhekeskus: Päivi Heinonen (paivi.s.heinonen@varha.fi) Itäinen perhekeskus: Annette Karlsson, Turun perhekeskus: Tytti Lääperi ja Asiakas- ja potilasturvallisuusyksiköstä potilasturvallisuus@varha.fi.

Mallipohjaan on otsikoiden alle kirjoitettu valmiiksi tekstiä ja apukysymyksiä otsikkoon liittyen.

Lääkehoitosuunnitelma täytetään niin, että jokaisessa osiossa vastataan harmaalla väritettyihin apukysymyksiin niiltä osin kuin se on yksikön toiminnan kannalta merkityksellistä. Kohdat, jotka eivät koske yksikköä, voidaan poistaa. Vastaukset kirjoitetaan kysymysten alla olevaan laatikkoon käyttäen kokonaislauseita. Harmaata tekstiä klikkaamalla sen saa korvattua omalla tekstillä. Pohjassa valmiina oleviin taulukoihin saa tarvittaessa lisättyä uusia rivejä. Kun aihekokonaisuus/-osio on kirjoitettu valmiiksi (ja tekstissä on vastattu esitettyihin kysymyksiin), poistetaan lääkehoitosuunnitelmapohjasta harmaat apukysymykset sekä kursivoidut ohjaavat tekstit. Näin saadaan selkeä ja helppolukuinen lääkehoitosuunnitelma.

1. Johdanto

Lue ja täydennä mallipohjan johdanto. Lisää kunnan nimi tarvittaviin kohtiin ja poista/muuta tekstiä tarvittaessa. Viittaus Turvallinen lääkehoito: Opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen sekä Varhan ohjausdokumenttiin tulee säilyttää. Kuntakohtainen lääkehoitosuunnitelma tarkistetaan vuosittain ja päivitetään tarvittaessa sekä aina silloin, kun lääkehoitoon liittyvä toiminta muuttuu. Lapsikohtainen lääkehoitosuunnitelma päivitetään aina, kun lapsen lääkehoitoon tulee muutoksia. Huom. vuoropäivähoidon käytänteet on kuvattava erikseen. Mikäli kunnassa on tarvetta tehdä myös kuntakohtaisen lääkehoitosuunnitelman lisäksi yksikkökohtainen suunnitelma, tehdään se myös tätä suunnitelmaa hyödyntäen.

2. Lääkehoidon toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen päiväkodeissa, ryhmäperhepäivähoidossa, perhepäivähoidossa ja esiopetuksessa lasten lääkehoitoa toteutetaan erilaisissa toimintaympäristöissä ja erilaisen koulutuksen saaneiden henkilöiden toimesta. Täydennä kuvaus kunnan varhaiskasvatuksen kokonaisuudesta ja yleiskuvaus varhaiskasvatuksessa toteutettavasta lääkehoidosta ja lääkkeiden eri antotavoista.

3. Lääkehoitoon liittyvien riskien tunnistaminen ja niihin varautuminen

3.1 Riskien hallinnan kannalta on olennaista, että lääkehoitoon liittyvät riskit on tunnistettu ja yksiköissä suunnitellaan kehittämistoimenpiteitä riskiarviointien pohjalta. Riskiarvioinnissa arvioidaan, kuinka suuri haitta eri riskeillä olisi toteutuessaan ja mikä on todennäköisyys, että ne toteutuisivat. Riskejä on hyvä arvioida etukäteen esim. toimintaa suunniteltaessa jo ennen kuin riski on päässyt toteutumaan. Riskiarviointeja voidaan tehdä myös jälkikäteen analysoimalla poikkeamailmoituksia. Täytä mallipohjan taulukkoon 1 tunnistetut lääkehoidon toteutukseen liittyvät mahdolliset riskit ja niihin varautuminen.

3.2 Valmiita kattavia riskilääkelistoja, joiden sisältö soveltuisi jokaiseen yksikköön, ei ole. Kansallisessa riskilääkesuosituksessa ([Kansallinen riskilääkeluokitus - Fimea.fi - Fimea](#)) on lueteltu suuren riskin lääkkeiksi luokiteltavat lääkkeet.

3.3 Kuvaa toimintaohje lääkitysvirheen/ -poikkeaman tapahduttua. Toimintayksikössä tulee olla menetelmä, jolla lääkitysvirheet/-poikkeamat raportoidaan ja käsitellään. Lääkitysvirheet ja -poikkeamat, jotka vaikuttavat lapsen terveyteen (esim. lapsi on saanut lääkettä liikaa/liian vähän, lääkkeen antaminen on unohtunut, lapsi kieltäytyy ottamasta lääkettä) kirjataan esimerkiksi Lääkitysvirheen/-poikkeaman ilmoitus –lomakkeelle (mallipohjan liite 2), ja asiasta tiedotetaan lapsen huoltajia. Lomake toimitetaan esihenkilölle. Jokainen lääkitysvirhe/ -poikkeamailmoitus käsitellään esihenkilön kanssa ja saatetaan tiedoksi varhaiskasvatuksen johtajalle.

3.4 Lääkkeet on säilytettävä lukitussa tilassa siten, etteivät lapset, eikä ulkopuoliset pääse niihin käsiksi. Säilytyksessä on huomioitava myös lääkevalmistekohtaiset säilytysohjeet. Kirjaa kunnan käytänteet lääkkeiden säilytyksestä.

4. Lapsen lääkehoidon toteuttamisen vastuut, velvollisuudet ja työnjako

Tämän otsikon alle kuvataan eri henkilöiden lääkehoitoon liittyvät vastuut ja velvollisuudet lyhyesti. Voit tarvittaessa muokata mallipohjassa valmiina olevaa tekstiä.

5. Lääkehoitoa toteuttava henkilöstö ja osaamisen varmistaminen

Mahdollisuuksien mukaan lääkehoitoa varhaiskasvatuksessa toteuttavat siihen koulutetut sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt. Lääkehoitoa toteuttavien työntekijöiden koulutuksen ja osaamisen tarve arvioidaan sen mukaisesti, minkä tasoista lääkehoitoa yksikössä toteutetaan ja kuinka säännönmukaisesti. Esihenkilö vastaa siitä, että yksikössä on riittävästi osaamista turvalliseen lapsikohtaisen lääkehoidon toteuttamiseen. Esihenkilön vastuulla on varmistaa, että yksikössä on käytettävissä riittävä tieto ja asiantuntemus sekä varmistaa että lapsen sairauteen tai lääkitykseen liittyviä tietoja käsitellään ammatillisesti ja huolehditaan siitä, ettei tieto kulkeudu ulkopuolisille.

Pääsääntöisesti lääkehoitoa tarvitsevan lapsen huoltajat vastaavat siitä, että työntekijät on perehdytetty lapsen hoitopäivän aikana tarvitsemaan lääkehoitoon. Työntekijän osaamisen varmistaminen saadun perehdytyksen ja mahdollisen koulutuksen jälkeen voi tapahtua esimerkiksi suullisella testillä ja osaamisen näyttämällä. Lapsen lääkintä sinä aikana, kun hän osallistuu varhaiskasvatukseen, perustuu huoltajan ja lääkehoitoa antavan työntekijän sekä varhaiskasvatusyksikön johdon väliseen sopimukseen. Lääkehoidollisissa tilanteissa työntekijä vastaa omasta toiminnastaan ja yksikön johtaja työntekijän toiminnan asianmukaisuudesta. Koulutusmateriaaleina voidaan hyödyntää esimerkiksi Terveyskylä.fi -sivuston [Lastentalon](#) materiaaleja. Lapsen sairauden mukaan perehdytyksen toteutukseen osallistuu huoltajan ohella lääketieteellisestä hoidosta vastaava taho. Lapsen lääkehoidon toteutukseen osallistuvien työntekijöiden nimet tulee ilmetä lapsikohtaisesta lääkehoitosuunnitelmasta, joka on yksikön esihenkilön hyväksymä. Lapsikohtainen lääkehoitosuunnitelma toimii työntekijälle lääkehoitolupana.

- **Diabetesta** sairastavan lapsen lääketieteellisestä hoidosta vastaava taho laatii hoitosuunnitelman varhaiskasvatuksen/esiopetuksen käyttöön. Varsinais-Suomen hyvinvointialue järjestää säännöllisesti etäohjausta diabeteksen hoitoon liittyen. Työntekijä saa etäohjauksesta osallistumistodistuksen. [Diabetes lapsilla ja nuorilla](#)
- **Epilepsiaa** sairastavan lapsen lääketieteellisestä hoidosta vastaava taho laatii hoitosuunnitelman varhaiskasvatuksen/esiopetuksen käyttöön. Mahdollisen koulutuksen ja perehdytyksen määrä sekä toteutustapa riippuvat lapsen epilepsian erityispiirteistä. [Epilepsia lapsilla ja nuorilla](#)
- **Astmaa** sairastavan ja/tai allergisen lapsen lääkehoidon perehdytyksen toteuttavat huoltajat hoitavalta taholta saamansa ohjauksen mukaisesti. Lääketieteellisestä hoidosta vastaava taho laatii tarvittaessa hoitosuunnitelman lapsen lääkehoidon tueksi. [Astma ja allergia lapsella](#)
- **Ihottumaa/ atooppista ihottumaa** sairastavan lapsen lääkehoidon (lääkevoiteet esim. kortisonia sisältävät voiteet) perehdytyksen toteuttavat huoltajat lääketieteellisestä hoidosta vastaavalta taholta saamansa ohjauksen mukaisesti. Perusvoiteiden (esimerkiksi Aqualan L, Bepanthen) käyttö

hoitopäivän aikana ei edellytä lapsikohtaisen lääkehoitosuunnitelman laatimista, vaan asia voidaan sopia huoltajien kanssa muutoin. [Atooppinen ihottuma](#)

Kuvaa otsikon 5 alle, miten lääkehoidon osaamisen varmistaminen käytännössä toteutetaan yksikössä.

6. Lapsikohtainen lääkehoitosuunnitelma

Lapsikohtaiset lääkehoitosuunnitelmat laaditaan niille lapsille, joiden sairaus vaatii lääkehoitoa hoitopäivän aikana. Suunnitelma tehdään ennen lääkehoidon toteuttamisen aloittamista yhteistyössä lapsen huoltajien, lapsen ryhmän henkilöstön ja tarvittaessa lasta hoitavan terveydenhuollon henkilöstön kanssa. Suunnitelma säilytetään lasta koskevien asiakirjojen yhteydessä. Huoltaja vastaa siitä, että lääkehoidon tarve ja lääkehoidon kannalta kaikki tarvittava tieto on henkilöstön käytettävissä. Suunnitelma päivitetään vähintään toimintakausittain ja aina kun lääkehoidossa tapahtuu muutoksia. Lääkkeen antaminen (ja vaikutusten seuranta) kirjataan erilliselle kaavakkeelle. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa annetaan vain lääkärin määräämiä reseptilääkkeitä. Huoltaja toimittaa lääkkeen henkilökohtaisesti varhaiskasvatusyksikköön. Lääkkeen on aina oltava alkuperäispakkauksessa, jossa on annosteluohje. Lapsikohtaisen lääkehoitosuunnitelman tulee sisältää mallipohjan liitteen 1 mukaiset asiat.

Mallipohjan liitteet:

- Liite 1: Lapsikohtainen lääkehoitosuunnitelma hoitopäivän aikana annosteltaville lääkkeille
- Liite 2: Lääkitysvirheen / -poikkeaman ilmoitus
- Liite 3: Lääkkeen antokirjaus